

IN PATRIAM TRANSTULIT
FUTURA VENETI LEONIS
QUAE FUERUNT
MINERVAE ATTICAE ORNAMENTA.

Ἡ δὲ ἐξῆς ἐτέρα ἐπιγραφή ἀναγινώσκεται ἐπὶ
τῆς λαϊνῆς

ATHENIENSIA VENETAE CLASSIS
TROPHAEA

VENETI SENATUS DECRETO
IN NAVALIS VESTIBULO
CONSTITUTA.

Εἶδομεν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑνετικοῦ στρατοῦ
οὔτε πρὸς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῖνας ἐφέρετο, οὔτε
πρὸς τὴν τῶν τεχνῶν σπουδὴν. Καὶ ποῦ λοιπὸν ἀπη-
σχολεῖτο; Ὁ στρατὸς οὗτος εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ
τῆς ἀγωνίας τοῦ φόβου ἕνεκα τῆς θανατηφόρου ἐπι-
δημίας, ἕνεκα τῶν πολέμων, ὧν τὸ θράσος πύξανε
διὰ τὴν ἀθυμίαν τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, καὶ ἕνεκα
τῶν δυσκολιῶν ὑποχωρήσεως, ἡτις ἀπέβαιναν ἐν
δυσκολωτέρᾳ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσθενῶν τῶν ἐπελ-
κομένων ἐγγυρίων καὶ τῶν ἀχωρίστων ἀπὸ μακρῆς
στρατιωτικῆς ἐγκαθιδρύσεως σκευῶν.

Τῇ 4 Ἀπριλίου 1688 ὁ Μοροζίνης διέταξε τε-
λευταίον τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν, καὶ ἐγκατέ-
λιπεν ἐρειπωθεῖσαν καὶ ἔρημον τὴν ἀθάνατον ταύ-
την πόλιν, ἣν εἶχεν εὖρει εὐμοιροῦσαν, καλῶς διατε-
κτημένην καὶ καλῶς κατοικημένην. Ὁ στρατὸς ἐκί-
νησε πρὸς τὸν Πειραιᾶ κατατεθλιμμένος καὶ τὰ ἀ-
παισιώτερα προοικονίζομενος. Δὲν ἦτο πλέον ὁ στρα-
τὸς ὅστις πρό τινων μηνῶν ἀνῆλθεν ἐκ τοῦ λιμέ-
νος εὐθυμος πρὸς τὴν περιώνυμον πόλιν, ἐνθουσιῶν
καὶ ὥσεϊ ἀναγεννηθεῖς ὑπὸ τῆς θεᾶς τῆς ἀρμονικῆς
ταύτης χώρας καὶ τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτῆς·
ἀλλ' ἐλκεῖν τῶν ταγμάτων ἐκείνων λείψανον, κα-
ταπονηθέν καὶ δεκατισθὲν ὑπὸ τοῦ θανατικοῦ. Αὐτοὶ
οἱ ἀρχηγοὶ κατεῖχοντο ὑπὸ βαθυτάτης ἀθυμίας, ὁ
μὲν Κένιξμαρκ θεωρῶν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ
στρατιωτικοῦ σχεδίου, ὅπερ εἶχε διενεργηθῇ κατὰ
προτροπὴν αὐτοῦ, ὁ δὲ Μοροζίνης προβλέπων ὅτι τὸ
πρῶτον τοῦτο ἀτύχημα ἐμελλε νὰ συνεπαγάγῃ ἀτυ-
χήματα ἑτερα.

Τὴν πρῶτην τῆς 9 Ἀπριλίου ὁ στρατὸς ὅλος εἶχεν
ἐπιβιβάσθῃ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ὁ στόλος ἀναπετάσας
τὰ ἱστία ἀπεμακρόνθη ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Ἀτ-
τικῆς, ἀπερχόμενος εἰς Πόρον, ὅπου προέκειτο νὰ
ὀργανισθῇ ἡ μεγάλη κατὰ τῆς Χαλκίδος ἐκστρα-
τεία διὰ τῶν ἐπικουριῶν ἃς ἡ Ἑνετία ἐξέπεμπε μετὰ
ἐλευθεριότητος μᾶλλον καὶ μᾶλλον προϊούσης καὶ
μετὰ ἀσυνήθους ταχύτητος. Δὲν θέλω παρακολου-
θῆσαι τὸ νέον αὐτοῦ ἐπιχειρήμα. Ὁ Μοροζίνης, πε-
ριβληθεὶς ἔκτοτε τὸ ὕπατον τῶν ἀξιομάτων ὅσα ἡ-
δύνατο νὰ ποθῇ ἡ φιλοδοξία Ἑνετοῦ ἀνδρός, καὶ,
πράγμα ἀνήκουστον, χειροτονηθεὶς Δόγης ἐπὶ τῆς
ναυαρχίδος αὐτοῦ κατέμπροσθεν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ
καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας τῶν ἀπίστων, ἦγε στό-
λον λαμπρόν, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον τρισμῦριοι ναῦται·
ὑπὸ τὸν Κένιξμαρκ, ἐτάσσοντο 22 χιλιάδες ἀνδρῶν,
ἐν οἷς διέπρεπον τὰ εὐγενέστερα τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀ-

νομάτων, πολεμισταὶ ἐπιφανεῖς καὶ δωδεκαχιχλίοι
ἐπικούροι, προσφάτως ἀπὸ τῆς Γερμανίας καταδάν-
τες. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν μεγάλων σταυροφοριῶν
οὐδέποτε στρατιὰ ἰσχυροτέρα ἐπάτησε τὸ Ὀθωμα-
νικὸν ἔδαφος· οὐδέποτε ἐλπίδες χαριέστεραι ἐχαι-
ρέτισαν τὴν ἐναρξιν ἐπιχειρήματος λαμπροῦ· ἅπασαι
δὲ αἱ ἐνθουσιώδεις ἐκείναι καρδίαι μετὰ πεποιθήσεως
ἀποδέχοντο τὸ νεωστὶ ἐπινοηθὲν σύνθημα δι' οὗ συ-
νεχαίροντο τῷ Δόγῃ ἕνεκα τῆς προσεχοῦς πτώσεως
τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους· ἦν δὲ τὸ σύνθημα σελήνη
φθίνουσα μετὰ τῶν ἐξῆς λέξεων·

Donec totum deserat orbem.

Καὶ ὅμως δέον ν' ἀποστρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς
ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ἐκστρατείας τοῦ 1688, τοῦ τάφου
τοῦ Κένιξμαρκ καὶ τοῦ γενναίου αὐτοῦ στρατοῦ· συμ-
φορᾶς οἰκτρᾶς δι' ἧς ἀπώλεσθη μὲν ἡ στρατιωτικὴ
φύμη τοῦ Πελοποννησιακοῦ, θλίβερά δ' ἐπῆλθεν ἐκ-
δίκησις διὰ τὰ ἐν Ἀθήναις γενόμενα.

Κ. ΠΑΠΑΡΗΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΜΑΡΘΑ Ἡ ΑΕΙΚΙΝΗΤΟΣ.

(Συνέχ. ἴδε φυλλῶδ. 265. 266 καὶ 267).

—ooo—

Ἐν καιρῷ ἕαρος πολλοὶ μεταβαίνουνσι χάριν τέρψεως
εἰς τὰς λίμνας καὶ τὰ δάση περὶ τῆς Ῥαμβουλιᾶς,
ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγους εἶχον γνωρίσει ἡ Μάρθα καὶ ἡ
Μαρία εἰς Παρισίους καὶ εἰς τὴν Ῥαμβουλιᾶ αὐτήν.
Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι εἶχαν περιέργειαν νὰ ἴδωσι τὰς μο-
ναχάς, ὅπως τὰς ὠνόμαζαν, ἡ Γριζὸλ μετεβλήθη εἰς
ἄλλον ἱερὸν τόπον προσκυνήσεως· ὅλοι ἤθελαν νὰ ἐξ-
ιχνεύσωσι τὰ μυστήρια τῆς ἀπομονώσεως εἰς τὴν κα-
τεδίκασαν ἑαυτὰς αἱ δύο ἀδελφαί· ἡ παρουσία ὅμως
τοῦ Κ. Περσέρω ἔκοπτε τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας των,
καὶ οὕτω ἐλησμόνησαν μετὰ τινὰ καιρὸν τὴν εἰς Γρι-
ζὸλ φέρουσαν ὁδόν, χωρὶς ἡ Μαρία καὶ ἡ Μάρθα νὰ
προσπαθήσωσιν εἴτε ν' αὐξήσωσιν εἴτε νὰ ἐλαττώσωσι
τὰς σχέσεις ταύτας. Οἱ εὐγενέστεροι αὐτῶν ἀφῆκαν
ἀναχωροῦντες προσκλήσεις, τὰς ὁποίας ἡ μὲν Μαρία
ἀπέκρουσεν ὡς μισοῦσα τὰ ἐγκόσμια, ἡ δὲ Μάρθα, ἡ-
τις κατ' ἀρχὰς ἠθέλησε νὰ τὰς δεχθῇ, τὰς ἀπέρριψε
καὶ αὐτὴ μετὰ τινὰ σκέψιν. Ὅθεν ἔκτοτε οὔτε ἀμα-
ξαι οὔτε ἵππεις ἐφάνησαν πλέον παρὰ τὴν Γριζὸλ,
καὶ οὕτω ἐπανῆλθεν ἡ πρώτη ἡρεμία.

Συγχρόνως τότε ἐνῶ ἡ Μάρθα, ἱσταμένη παρὰ τὴν
θύραν τῆς οἰκίας ἐῤῥιπτε κριθὴν εἰς πλῆθος ὀνίθων
καὶ νησῶν, εἶδεν αἰφνης τὸν παπα-Λουκᾶν· ἡ θεὰ δὲ
αὐτοῦ, ὅστις τὴν προσηγόρευεν ἐδαφιαίως καὶ ἀσκε-
πῆς, τῇ ἀνενθύμισε τὸν Βαλεντίνον, καὶ ἠσθάνθη τύ-
ψιν συνειδητέως ὅτι τὸν ἐλησμόνησε· διὸ καὶ ἐζήτησε
συγγνώμην ἀπὸ τὸν ἱερέα μετὰ τρόπον δεικνύοντα τὴν
εἰλικρίνειαν τῆς καρδίας τῆς.

— Μ' εὐεργετεῖτε, εἶπεν ὁ παπα-Λουκᾶς, ὁμι-
λοῦντές με οὕτω πως, διότι διὰ τὸν Βαλεντίνον ἔρ-

χομαι ἴσια ἴσια νὰ σᾶς ὁμιλήσω· μὲ βλέπετε περι-
λυπον δι' αὐτόν.

— Μήπως εἶναι ἄρρωστος;

— Προτιμότερον θὰ ἦτον· διότι τοὐλάχιστον θὰ
ἤξεύραμεν τί ἔχει. Πηγαίνει, ἔρχεται, δὲν παραπο-
νεῖται ποτέ, καὶ λύνει εἰς τὸ ποδάρι· ἀμφοτέρωθεν
ἂν τὸν γνωρίζετε. Εἰς μάτην τὸν δίδω ὅ,τι ἔχω· μ'εὐ
χαριστεῖ καὶ δὲν δέχεται. Αἱ διασκεδάσεις ὅσας ζη-
τοῦν οἱ νέοι τῆς ἡλικίας του δὲν τὸν ἀρέσουν· οὔτε
χορεύει οὔτε κυνηγᾷ, ὥς ἡμπορεῖτε νὰ πληροφορη-
θῇτε ἀπὸ τὸν Νικόλαον, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ
μαζὶ του εἰς τὸ δάσος. Ἐνίοτε κλείεται εἰς τὸ δω-
μάτιον τὸ ὁποῖον ἐνοικίασα δι' αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὴν
πλατεῖαν τοῦ χωρίου μὲ ἐπιπλά τῶν Παρισίων, καὶ
κάθεται ὥρας ὀλοκλήρους κατασκευάζων εἰδώλια,
καὶ ἔπειτα τὰ ρίπτει εἰς μίαν γωνίαν. Ἀπειρα τοι-
αῦτα ἐσύναξα. Μόνην διασκέδασιν ἔχει νὰ τρέχῃ εἰς
τοὺς ἀγρούς καὶ νὰ μὴν ὁμιλῇ μὲ κανένα.

— Πῶς δὲν ἔτυχε νὰ τὸν ἐνταμώσω;

— Αὐτὸς σᾶς εἶδε καὶ σᾶς ἐχαίρετίσεν· ἀλλὰ
δὲν τὸν ἀντεχαίρετίσετε, καὶ ἐφοβήθη νὰ σᾶς πλη-
σιάσῃ διὰ νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλήσῃ.

— Ἀνοησία, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ τὸν μαλλώσω.

Μετὰ ταῦτα διηγήθη ὁ παπα-Λουκάς ὅτι ὁ Βα-
λεντίνος δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸν εἰς Παρισίους. Κατ'
ἀρχὰς οἱ συνεργάται του, ἰδόντες ὅτι ἦτο συνεσταλ-
μένος τὸν ἐσκωπταν, καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐβιάσθη
ἐπὶ τέλους νὰ μονομαχήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχεν ἔλ-
λειψιν γενναϊότητος ἐμονομάχησεν ἀνδρικῶς καὶ ἐ-
πλήρωσε τὸν ἀντίπαλον· τὸ αἷμα ὅμως τὸν κατε-
πτόησε, καὶ ἀποστραφείς τὸ ἐργαστάσιον ἐπέστρεψεν
εἰς τὸ χωρίον χωρὶς κἂν νὰ προαναγγεῖλῃ τὴν ἐπι-
στροφὴν του.

— Ἐγραψα, ἐπρόσθεσεν ὁ παπα-Λουκάς, εἰς τὸν
τεχνίτην παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐτελειοποιεῖτο, διὰ νὰ πλη-
ροφηθῶ περὶ αὐτοῦ, καὶ μὲ ἀπεκρίθη ὅτι ὄχι μόνον
ἦτον ἐπιμελής καὶ ἐπιτηδεύς, ἀλλ' ὅτι εἶχε καὶ ἐ-
φευρετικόν, πρωτοτυπίαν ἰδεῶν, μεγάλην ἐμπειρίαν,
καὶ ὅτι ἐὰν ἐπέμενε θὰ ἐγένετο ἀληθὴς τεχνίτης·
μόνον θέλησιν δὲν εἶχε. Σήμερον δὲ ἔχει τὴν πεποί-
θησιν ὅτι δὲν θὰ ἐπιτύχῃ εἰς τίποτε, καὶ ὅσα ἔπαθε
τὸν καταλυποῦν. Ὅταν ἔμαθεν ὅτι θὰ ἔλθοι εἰς Γρι-
ζόλ ἐχάρη εἰς ἄκρον, διότι ἠλπίζεν ὅτι θὰ τὸν προσ-
καλέσετε ὥς συνειθίζετε ἄλλοτε· ὅταν ὅμως εἶδεν
ὅτι τὸν ἐλησμονήσατε, τὸν ἐκυρίευσεν πάλιν ἡ λύπη,
καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς ἰδῇ. Μὲ φαίνεται
μάλιστα ὅτι νύξῃσεν ὁ μαρασμὸς του. Εἶναι ψυχὴ
χωρὶς πνοήν. Μία τελευταία ἐλπίς μὲ παρεκίνησε νὰ
ἔλθω ἐδῶ. Ἐχετε εἰς τὸ πνεῦμά του ἐπιρροὴν τὴν ὁ-
ποίαν δὲν ἐννοῶ· προέρχεται τάχα ἀπὸ τὴν διαφο-
ρὰν τῶν χαρακτήρων, ἢ νομίζει ὅτι νῦν τόσον φαυδρᾷ
ὥς σεῖς, ἔχει τι περιπλέον τῶν ἄλλων; τὸ ἀγνοῶ·
φρονῶ μόνον ὅτι ἐὰν τὸν ὁμιλήσετε θὰ σᾶς ἀκούσῃ.
Καὶ ἄλλο ἀποτέλεσμα ἂν δὲν φέρετε, θὰ καθησυχά-
σετε βεβαίως τὴν πάσχουσαν καρδίαν του ὥς τοῦ
ριγῶντος πτηνοῦ. Θέλετε νὰ λάβετε αὐτὴν τὴν κα-
λοσύνην;

— Τί λέγετε; λυποῦμαι μάλιστα ὅτι δὲν τὸ ἐ-
συλλογίσθη προηγουμένως· αὐρεὸν θὰ τὸν ἰδῶ.

Ὁ παπα-Λουκάς ὑπερεχάρη, διότι ὁ Βαλεντίνος
ἦτο τὸ τέκνον, ἡ οἰκογένεια, ἡ αἰωνία φροντίς του,
καὶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀφήσῃ αὐτῷ εἰς κληρονομίαν
ὅλην τὴν περιουσίαν, πλὴν μικροῦ τινος εἰσοδή-
ματος τὸ ὁποῖον ἐσκόπει ν' ἀφιερῶσθαι εἰς τὸν δῆμον
ὑπὲρ τοῦ διαδόχου του. Ὁ καλὸς ἱερεὺς ἐφρόνει ὅτι
ἔχων τις ἑκατὸν χιλιάδας δραχμῶν καὶ ὑγείαν, καὶ
διάγων βίον ἐντιμὸν εἰς τόπον εὐκρατῆς, εἶναι ἀρκετὰ
εὐτυχής. Ἐπρόκειτο μόνον νὰ ἔχῃ τις θέλησιν, καὶ
αὕτη ἔλειπεν ἀπὸ τὸν θετὸν υἱόν του.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Βαλεντίνος μετέβη εἰς Γριζόλ, ἢ
δὲ Μάρθα τὸν ἐπερίμενε καθ' ὁδόν. Ἐλάβεν ὡς ἄλ-
λοτε τὸν βραχίονά του καὶ τὸν ὠδήγησε μετὰ σπου-
δῆς εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἦτο ἐτοιμὸν τὸ πρόγευμα.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μάρθα ὠμίλει ἀδιακόπως, κατώρθωσε
νὰ κινήσῃ τὸν γέλωτά του ἀνεθυμίσασα τὸν καιρὸν
ὅτε ἀνέβαινον εἰς τὰς κερασέας. Τὸ πρόσωπον τοῦ
Βαλεντίνου ἐφαιδρύνθη, καὶ ἔφαγε μὲ ὄρεξιν. Μικρὸν
δὲ κατὰ μικρὸν πεισθεὶς ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐσκωπταν,
ἤρχισε ν' ἀποκρίνεται ποτὲ μὲν πρὸς τὴν μίαν ποτὲ
δὲ πρὸς τὴν ἄλλην ἀδελφὴν, ἀλλὰ συχνότερον εἰς τὴν
Μάρθαν. Καὶ ἐπειδὴ ἀπερασίσθη νὰ διατρίψῃ ὀλό-
κληρον τὴν ἡμέραν εἰς Γριζόλ, μετὰ μίαν ὥραν αὐτὸς
καὶ ἡ Μάρθα περιεφέροντο εἰς τὸ δάσος, ὅπου ὁ Νι-
κόλαος ἤρχετο καὶ ἐκυνήγει τὴν Κυριακὴν. Ὅτε δὲ
συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀναγεννηθῇ τὸ θάρρος τοῦ Βα-
λεντίνου·

— Θέλεις, τὸν ἠρώτησε, νὰ ζήσωμεν καλοὶ φίλοι
ὥς καὶ ἄλλοτε;

— Τί νὰ κάμω;

— Νὰ μὴ λησμονήσῃς πλέον τὸν δρόμον τῆς Γρι-
ζόλ, ἀλλὰ νὰ φέρῃς μαζὶ σου καὶ μερικά ἀπὸ τὰ εἰ-
δώλια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σὺ μὲν φυλακίζεις εἰς τὰς γω-
νίας τοῦ δωματίου σου, ἐλευθερώνει δὲ ὁ παπα-Λουκάς.

— Δὲν ἤξεύρω ἐὰν μένουν, ἀπεκρίθη ὁ Βαλεντί-
νος συνοφρυωθείς.

— Ἐὰν δὲν μένουν κατασκευάζεις ἄλλα, εἶπεν ἡ
Μάρθα ἥτις προσεδόκα τοιαύτην ἀπάντησιν.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Βαλεντίνος, ἔνευσε τοὺς ὀφθαλμούς·

— Δὲν εἶμαι, εἶπεν ἡ Μάρθα, εὐχαριστημένη ἀπὸ
σέ· ἐὰν δὲν ἔχῃς πλέον κλίσιν εἰς ἔργον τὸ ὁποῖον
ἠγάπησες ἄλλοτε, χρέος σου εἶναι νὰ μὴν τὸ ἀφή-
σῃς, ἔστω καὶ χαριζόμενος εἰς τὸν ἀξιόλογον ἀνθρω-
πον ὁ ὁποῖος σὲ ἀνέθρεψεν ὥς πατέρα. Ἐξεύρω πόσον
πάσχει βλέπων σε περιφερόμενον καὶ ἀεργον, καὶ
ζῶντα ὥς ἐξόριστον. Δὲν ἤξεύρει ὁ ταλαίπωρος τί ἔ-
χεις καὶ διὰ τί λυπεῖσαι; Ἐὰν ἔχῃς καμμίαν κρυ-
φίαν αἰτίαν διὰ νὰ λυπησῇ, διὰ τί δὲν τὴν λέγεις;

— Καὶ ποῖος θὰ μ' ἀκούσῃ;

— Προσοχὴ· ὁ φόβος σου αὐτὸς δεικνύει καὶ ἀ-
χαριστίαν καὶ ὑπερηφάνειαν· λησμονεῖς ποῖα εἶμαι,
καὶ νομίζεις ὅτι δὲν ἡμπορῶ νὰ σ' ἐννοήσω; Εἶμαι
πάντοτε τὸ μικρὸν κοράσιον τὸ ὁποῖον ἐχόρευες εἰς
τὰ γόνατά σου, καὶ τὸ ὁποῖον ἐπάτει εἰς τοὺς ὤμους
σου διὰ νὰ φθάσῃ τὰ ὑψηλότερα κλαδιά· ναι μὲν ἤλ-
λαξε τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ πρόσωπον, ἡ καρδιά ὅμως

εἶναι ἡ αὐτή. Λάβε τὸ χέρι μου, παρατήρησε καλὰ τὰ μάτια μου καὶ θὰ ἰδῇς ἂν ψεύδωμαι.

Ὁ Βαλεντίνος ἀνεσκίρτησε καὶ ἀνέκραξεν·

— Εἶσαι μυριάκις καλῆτέρα ἀφ' ὅσον ἐλπίζω· θὰ ἐλαφρώσῃς τὴν καρδίαν μου ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ναι, ἔχασα ὅλον τὸ θάρρος μου χωρὶς νὰ πρέπῃ, καὶ αἰσθάνομαι χάρις περὶ ἐμέ.

Ὡμίλησε τότε διὰ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν ὅτε ἦτο ἐγκαταλελειμένος· εἶπεν ὅτι οἱ συμμαθηταὶ του τὸν ἐσκωπτοσαν ἀδιακόπως καὶ ὅτι οἱ ἐμπαίγμοι ἦσαν τὰ παιδικὰ του παιγνίδια. Εἶπεν ὅτι ὁ προστάτης του, ὅστις μετὰ κόπου καὶ μόχθου ἐκέρδαινε τὸν ἄρτον του, δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ὑπερασπισθῇ φοβούμενος μὴ δυσχερεστήσῃ τοῖς γονεῖς καὶ στερηθῇ τῶν ὀλίγων διδάκτρων δι' ὧν ἔξει· ὅτι ἦτο φύσει ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος, καὶ ὅτι τὴν κατὰστασιν αὐτὴν μισοῦσιν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰ παιδιά. Ὅτε δὲ ἐμεγάλωσε δὲν εἶχεν ἀρκετὴν δύναμιν διὰ νὰ καλλισργήσῃ τὴν γῆν, καὶ αἱ χεῖρές του δὲν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ κρατήσωσιν οὔτε τὸ ἄροτρον, οὔτε τὸ σφυρίον. Καταδικωκόμενος δὲν ἐτόλμα νὰ ζητήσῃ οὔτε νὰ ἐπχειρισθῇ τι, ἐνῷ ὁ νοῦς του ἀναπτεινόμενος ἀπὸ τὴν μακρὰν ἐξὶν τῆς σκέψεως, ἐδείκνυεν αὐτῷ στάδιον εὐγενέστερον. Καὶ ὁμῶς ἐβίβασεν ἐαυτὸν ὅπως βοηθήσῃ τὸν προστάτην του· τὴν μὲν νύκτα ἐλεπτούργει ξυλίνους εἰκόνας τὰς ὁποίας ἐπώλει, τὴν δὲ ἡμέραν κατεγίνετο εἰς τοὺς ἀγρούς· ἐμπαιζόμενος ὁμῶς πανταχοῦ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐργατῶν, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν κατοικίαν του μὲ χεῖρας ἐσπαρραγμένας καὶ μὲ σῶμα καταπεπονημένον. Γλύπτης εἰκόνων, ὡς τὸν ὠνόμαζον, ἐδύνατο νὰ κτυπᾷ τὸν σίδηρον ἐπὶ τοῦ ἄκμωνος, νὰ ἐτοιμάζῃ δέματα κριθῆς καὶ σίτου, νὰ φορτώνῃ ἄχυρα εἰς τὰς ἀμάξας, νὰ ἀνοίγῃ λάκκους βαθεῖς καὶ νὰ κόπῃ μὲ ἀξίνην ὑψηλὰς δρυς· ἴσως μελετῶν κατάρθωνε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ἔργα τοῦ παπα-Λουκᾶ, ἀλλ' ἡ παρουσία τῶν μαθητῶν τὸν κατεπτόει· δὲν ἐνόει πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ μετὰ αὐτῶν, ἀντὶ τῶν ὁποίων εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὁδηγήσῃ λύκους. Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους καὶ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς ἔργα εὐαρμοστότερα εἰς τὰς κλίσεις του· ἀλλὰ μόνῃ ἡ ἰδέα ὅτι ἐμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀχανὲς ἐκείνην πόλιν τὸν κατεζάλισεν· τὰ προαισθήματά του ἦσαν ἀπαίσια, καὶ δυστυχῶς ταῦτα ἀπεδείχθησαν καὶ διὰ πραγμάτων. Δὲν εὗρεν οὐδεμίαν συμπάθειαν, καὶ ἀνιλεῖς ἐφαίνοντο ὅλοι πρὸς αὐτόν· διὰ τοιαύτης λοιπὸν ὁδοῦ θὰ ἐπροχώρει εἰς τὸ ἔργον του; Καὶ θὰ ἐπέμενε μὲν καρτερικῶς πᾶσαν ἐναντιότητα· ἀλλ' ἡ ἀνένδοτος πρὸς αὐτὸν ἀντιπάθεια ἀπεθάρρυνεν ἐξ ὀλοκλήρου αὐτόν. Μετὰ τὴν μονομαχίαν λοιπὸν ἀνεχώρησε· μήπως ἡ ἱκανότης, ἔστω καὶ ἀνωτάτη, θεωρῆται ἀξία μικρᾶς τιμῆς θυσίας; Ἐπιστρέψας εἰς τὸ χωρίον εὗρε τὴν αὐτὴν ἀπομόνωσιν.

Ἡ Μάρθα ἤκουσε τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην μὲ ἥθος ἀνθρώπου ἐννοουμένου· καὶ ὅχι μόνον δὲν ἐσκώψε τὸν Βαλεντίνον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τὸν ἐδικαίωσε καὶ ἐπροσπάθησε νὰ ἐπιχύσῃ βάλαμον παρηγορίας εἰς τὴν τεθλιμμένην ψυχὴν του· ὅτε δὲ ἐνόμισεν ὅτι οἱ λόγοι τῆς ἐπέφεραν γενναῖον ἀποτέλεσμα·

— Νομίζεις, εἶπεν, ὅτι μόνον σὺ ἀπαντᾷς πέτρας εἰς τὸν δρόμον σου; Ἰδὲ τὸ ἄλογον ἐκεῖνο· τρεῖς φορὰς τὸ πέταλόν του ὠλισθήσεν ἐπάνω εἰς τὸν βράχον· ἀλλ' αὐτὸ στέκεται. Ἐφαντάσθη ποτὲ νὰ ῥίψῃ κατὰ γῆς τὸ φορτίον του; Καὶ ὁμῶς δὲν εἶναι ἄνθρωπος.

Ὁ Βαλεντίνος ἀνεσκίρτησε καὶ εἶπε·

— Βλέπω ὅτι μὲ κατακρίνεις.

— Ὅχι, ὀμιλοῦμεν. Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι προτιμότερον ν' ἀπλώνωμεν τὸ χέρι διὰ νὰ κόπτωμεν ῥόδα ἀπὸ ὅλα τὰ κλαδιά τῶν βράτων· ἀλλὰ πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα διότι εὐρίσκομεν καὶ ἀκάνθας; Νέα ἡ ὁποία εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν εἶδεν ἄλλο παρὰ τὰς ὀλίγας λεύγας τὰς μετὰξὺ Ῥαμβουλιῆς καὶ Παρισίων δὲν ἔχει βεβαίως πολὺ δικαίωμα νὰ διδῇ συμβουλὰς· καὶ ὁμῶς μὲ φαίνεται ὅτι ἐὰν ἐκἀλοεξετάζαμεν τὰ πράγματα θὰ ἐβλέπαμεν ὅτι πολλὰ τῶν ὁποίων νομιζόμεν δυστυχήματα εἶναι ἀπλᾶ φαντάσματα. Μακρόθεν μὲν εἶναι φοβερὰ, ἐκ τοῦ πλησίον ὁμῶς ὀμίχλη καὶ σύννεφα. Ἀλλοτε ἐφρόνουν ὅτι δὲν ἦτον δυνατόν νὰ ζήσῃ μακρὰν τοῦ κόσμου· ἄνευ χοροῦ, ἔλεγα, οὐκ ἔστι σωτηρίας ἐλπίς. Σήμερον δὲ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ χορεύσω πλέον, καὶ ὁμῶς δὲν εἶμαι δυστυχεστέρα.

— Ἴσως εἶναι ἀληθινόν, εἶπεν ὁ Βαλεντίνος.

— Ἰδοὺ ὁρόνιμος ἀπόκρισις· σκέψου καλὰ καὶ φέρε με τὰ εἰδώλιά σου. Θέλω νὰ ἔχω δύο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ μηνός.

Ἡ συνδιάλεξις ἐτράπη τότε εἰς γενικώτερα. Ἡ Μάρθα ὀμίλει μὲ σταθερότητα, ὡς ἄνθρωπος οὗ τινος ἡ ἰσότης τῆς διαθέσεως δὲν κλονεῖται ἐπὶ πολὺ· ὅσα ἔλεγεν εἶχον τὴν εὐεργετικὴν τῆς δρόσου ἀναψυχὴν· ὁ Βαλεντίνος ἐπαρμυθεῖτο. — Δὲν λυπεῖσαι λοιπὸν, ἠρώτησε, τίποτε ἀφ' ὅσα ἔχασες;

— Ἐργάζομαι καὶ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ λυπηθῶ.

Ἡ συνέντευξις αὕτη ἔφερε καλοὺς καρπούς, διότι ὁ Βαλεντίνος ἐπανελάβε τὸ ἔργον του, καὶ ἤρχετο εἰς Γριζόλ. Ὁ δὲ παπα-Λουκᾶς ἐτριβε τὰς χεῖρας ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν του, καὶ ἔλεγε συχνὰ πρὸς τὴν Μάρθαν·

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα; Σᾶς μόνον ἀκούει· ἀλλὰ διὰ τί; . . . αὐτὸ δὲν τὸ ἤξεύρω.

Ὁ παπα-Λουκᾶς δὲν ἦτο ὁ μόνος ὅστις ἔχαιρε διὰ τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ Βαλεντίνου. Ὁ Νικόλαος, ὁ ὁποῖος ἔλεγε τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά των, εὐχαρίστησε τὴν Μάρθαν εἰπὼν·

— Ὁ νέος αὐτός διευθύνετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἀπὸ τὸν συντομώτερον δρόμον· ἰδοὺ ὁμῶς ἐσταμάτησε καθ' ὁδὸν ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ ἰατρευθῇ. Καὶ ἀφοῦ ἰατρευθῇ θὰ πῶ μίαν εὐχαρίστως εἰς τὴν υγείαν τῆς ἐπιστήμης σας.

— Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐπρόσθεσεν ἡ Μάρθα, θὰ πάγετε νὰ κυνηγήσετε μαζῇ, καὶ ἡ ἱατρικὴ μου θὰ παραιτηθῇ.

Ἀλλ' ὁ Νικόλαος ὅστις ἐκαθάριζε τὸ κοντάκιον τοῦ πυροβόλου του μὲ τὴν χαιρίδα τοῦ χειτῶνός του, ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν·

— Ἄ! μὲ φαίνεται ὅτι ὁ φίλος μου κύρ Βαλεντίνος δὲν τὰ εἶπεν ὅλα.

Δις ἡ τρίς ἡ Μάρθα, ἡ ὁποία μετὰ τὴν πρωϊνὴν μουσικὴν συμφωνίαν ἔτρεχεν ἀδιακόπως εἰς τοὺς ἀγρούς, παρατήρησε τὸν Νικόλαον συνομιλοῦντα μετὰ νέου ὑψηλοῦ καὶ ξανθοῦ, μὴ ἀνήκοντος, ὡς ἐφαίνετο, εἰς τὴν τάξιν τοῦ λαθροθήρα. Θὰ ἐγνωρίζοντο πρὸ πολλοῦ διότι ὁ σκύλος τοῦ Νικολάου ἔλειχε φιλικῶς τὴν χεῖρα τοῦ ἀγνώστου, ὅστις ποτὲ μὲν ἐφόρει ἐνδύμα κυνηγοῦ, ποτὲ δὲ τὸ σύνθετον ἐνδύμα. Καὶ τοῦτο μὲν ἐφαίνετό πως περίεργον εἰς τὴν Μάρθαν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἦτο πολυπράγμων· ἐσυγχώρει δὲ καὶ εἰς τὸν Νικόλαον νὰ ὁμιλῇ ἐλευθέρως με ὅποιον ἤθελε. Τὸν ἀγνώστον τοῦτον ἔτυχε νὰ ἀπαντήσῃ μετὰ ταῦτα καὶ καθ' ὁδόν, ἀλλ' αὐτὸς τὴν ἐχαιρέτισεν εὐσεβῶς καὶ διεβή. Μίαν τῶν ἡμερῶν τὸν παρατήρησε ἐφιππον τρέχοντα πρὸς τὸ δάσος, καὶ φοροῦντα ἐνδύμα γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δασῶν τοῦ στέμματος.

— Καλ' ἡμέρα, ἀνέκραξε με βροντώδη φωνὴν ὁ Νικόλαος, ὅστις ἐκτιζεν ἐκεῖ πλησίον.

Ὁ ἐπιθεωρητὴς ἀπεκρίθη διὰ ναύματος, ὁ δὲ σκύλος ἔτρεξε ὁρμαῖος πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπὶδῆσεν εἰς τὰ γόνατά του. Μετὰ μικρὸν δὲ ἀνεχώρησε, καὶ ὁ σκύλος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κύριόν του σείων τὴν οὐράν του. Ἡ Μάρθα αἰσθανθεῖσα τὸ πρῶτον τότε περιέργειαν ἠρώτησε τὸν Νικόλαον·

— Ποῖος ἦτον ἐκεῖνος;

— Ὁ Κ. Ὀλιβιέ δὲ Σαβῖν.

— Καὶ εἶναι γενικὸς ἐπιθεωρητὴς;

— Ἄν δὲν ἦτον δὲν θὰ ἐφόρει τὴν στολὴν του.

— Κατοικεῖ ἐδῶ πλησίον;

— Ναί, εἰς Βῶ δὲ Σερναί, ἔχει μικρὰν οἰκίαν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων.

— Ὡραῖον μέρος.

— Μάλιστα· ἔχει πέτρας, ἐρείπια, βάρους . . . Καλὸν διὰ τοὺς λογιωπάτους· ἐγὼ ὅμως προτιμῶ τὴν Γριζόλ.

— Λοιπὸν εἶναι σοφὸς ὁ Κ. Σαβῖν;

— Αὐτός! με φαίνεται ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ διδάξῃ καὶ τὸν ἐφημέριον. Πραγθεὶς πῦρεν εἰς τὰ ἐρείπια μίαν παλαιόπετραν με μισοσβυσμένα γράμματα, καὶ τὴν ἐδιάβασε τρεχάτα. Ἦσαν με φαίνεσθαι λατινικά.

Ἡ Μάρθα ἐκάθησεν ἐπὶ δέματος αἵτου καὶ εἶπε·

— Λοιπὸν γνωρίζεις ἀνθρώπους ὁμιλοῦντας λατινικά;

Ὁ δὲ Νικόλαος ἐμπήξας τὴν δίκελλαν εἰς τὴν γῆν καὶ στηρίξας ἐπ' αὐτῆς τὰς δύο τοῦ χεῖρας·

— Βλέπω, εἶπε, διὰ τί ἀπορεῖτε· πῶς ἓνας λαθροθήρας καὶ ἓνας σοφὸς ἡμποροῦν νὰ εἶναι φίλοι; Εἶναι δυνατόν νὰ ζεύγυνται μαζὶ ἡ ἀλογον καὶ λύκος; Ἡ ἱστορία τῆς φιλίας μου εἶναι ἀπλουστάτη καὶ θὰ σὰς τὴν διηγηθῶ ἀμέσως.

Ὁ Νικόλαος εἶχε καλὴν καρδίαν. Οἱ πτωχοὶ ἔτρωγαν τοὺς περισσοτέρους λαγῶδες τοὺς ὁποίους ἐφόνευεν. Ὅσάκις νέα τις ὑπανδρεύετο με ἐργάτην ἢ ζυλοτόμον, αὐτὸς ἐπρόσφερε τὸ ἐψῆτὸν ἀντὶ δώρου γάμου. Εἰς ὅλας λοιπὸν τὰς πέριξ καλύβας ἦτο γνωστός ὁ Νικόλαος. Πρῶταν τινὰ, ὅτε οἱ λαθροθήραι τελευτῶνται τὸ κυνήγιόν των, ἀπῆντησε γρατὴν φέ-

ρουσαν φορτίον ξύλων, στενάζουσαν καὶ στακομένην συχνά. Ὁ Νικόλαος ἐστήκωσε τὸ φορτίον, ἔβαλεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ κυνήγιόν του, ἤκουλοῦθησε τὴν γρατὴν, καὶ ἦλθεν εἰς καλύβην ὅλως περίλυπος διὰ τὰ παθήματα ἐκείνης τὰ ὁποῖα διηγήθη καθ' ὁδόν. Εἶδεν δὲ δύο παιδιά ἄρρωστα, κοιμώμενα κατὰ γῆς, καὶ τεμάχιον ἄρτου ξηροῦ. Ὁ οἰκοδεσπότης, πυρέσσων καὶ καθήμενος πλησίον ἐστίας μόλις καιούσης, δὲν ἐδύνατο νὰ κινηθῇ. Ὁ ἀσθενὴς δὲ οὗτος ἦτο γαμβρός τῆς γρατῆς, τὸν ὁποῖον ἐλεοῦσα αὕτη παρέλαβεν εἰς τὴν καλύβην τῆς. Ὁ Νικόλαος κατεβλίβη, ὡς πεισθεὶς μάλιστα ὅτι τῆς δυστυχίας ταύτης αἰτία δὲν ἦτο οὔτε ἡ ἀσωτία οὔτε ἡ ὀκνηρία. Προφασισθεὶς δὲ ὅτι ἦτο πολλὰ κεκοπιαικῶς καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ προχωρήσῃ, ἠγόρασε λευκὸν ἄρτον, κρέας καὶ φιάλην καλοῦ οἴνου, καὶ ἐπρογεύθη με τὴν γρατὴν, ἀλλὰ μετρίως διὰ νὰ μείνῃ καὶ διὰ τὸ γεῦμα· ὑπεσχέθη δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπώλησε τὸ κυνήγιόν του καὶ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας οὔτε ἤγγισε τοὺς φασιανούς του, ἀλλὰ διὰ τοῦ προϊόντος τῆς θήρας ἔτρεφε τὴν γρατὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν της. Ἐμείναν μάλιστα καὶ περισσεύματα, δι' ὧν ἠγόρασε σκέπασμα τῆς νυκτός, ὑποδήματα, ἐνδύματα καὶ τινα ἐργαλεῖα, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι τῆς καλύβης εἶχαν μεγίστην ἀνάγκην. Ποτὲ ἄλλοτε ὁ Νικόλαος δὲν ἐπυροβόλησε τόσον ἐπιδεξιῶς, οὔτε ποτὲ ἄλλοτε ἐφάνη τόσον ἀκάματος. Κατὰ τύχην ἡ γρατὴ ἐκείνη ἦτο τροφὸς ὑψηλοῦ τινος νέου ὑπεραγαπῶντος αὐτήν, ὅστις ὅμως ἦτο τότε ἀπών. Ὁ ὑψηλὸς δὲ αὐτὸς νέος ἦτο ὁ Κ. Ὀλιβιέ Σαβῖν, ὅστις ἐπανελθὼν ἔφερεν ἀφρονίαν εἰς τὴν καλύβην τῆς Κυρα-Μαργαρίτας, ἂν καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Νικολάου δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀναγκῶν. Ὅτε τὸ πρῶτον ἀπῆντησεν ὁ Ὀλιβιέ τὸν Νικόλαον τὸν ἠσπάσθη, ἂν καὶ οὗτος ἐπροσπάθησε ν' ἀποφύγῃ τὸν ἀσπασμόν. — Εἶναι δίκαιον, εἶπε, νὰ μ' εὐχαριστήσετε διὰ μερικὰ πονηριά;

— Θὰ ἐνταμωθῶμεν καὶ πάλιν, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέ, καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι δὲν ἔχω ἑλλειψὶν μνήμης.

Καὶ τῶνόντι δὲν ἐπέρασε πολὺ καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν· συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ ὁ λαθροθήρας ὑπὸ χωροφυλάκων, ἐμελλε νὰ καταδικασθῇ εἰς πρόστιμον καὶ φυλακὴν. Ἀλλ' ὁ Σαβῖν μαθὼν ταῦτα ἐνέργησεν εἰς τρόπον ὥστε ὁ Νικόλαος ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης. Μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ὁ Σαβῖν ὄχι μόνον δὲν ἐπέπληξε τὸν φίλον του, ἀλλὰ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν·

— Πρόσεξε, μὴν ἐκτίθεσαι πλέον· ἐάν ὅμως σὲ τύχῃ δυστύχημά τι, ἐδῶ εἶμαι . . . Ἐχω φίλους οἱ ὅποιοι θὰ σὲ συνδράμουν.

— Κακὰ ἔκαμα, ἐπρόσθεσεν ὁ Νικόλαος ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του· θὰ ἐκαθήμην πέντε ἢ ἑξ μῆνας εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ θὰ εὐγαῖνα χωρὶς λεπτὸν . . . Ὁ σκύλος μου θ' ἀπέθνησκεν ἀπὸ τὴν πείναν. Ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπεγράφη οὕτως εἰπεῖν συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ καὶ ἐμοῦ . . . Ὅποιος τὸ ἐγγίσει ἐμὲ πειράζει.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἠκούσθησαν ἀλόγου καλπασμοὶ περὶ τὴν ἀκρὰν τοῦ δάσους.

— Καλ' ἡμέρα, ἔκραζεν ὁ Σαβίν.

Καὶ ἰδὼν τὴν Μάρθαν καθημένην τὴν ἐχαιρέτισεν· αὐτὴ δὲ παρετήρησεν ὅτι εἶχε καλὴν παρρησίαν ὁ ἔριππος.

ΣΤ'.

Μετά τινα καιρὸν πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἐνῶ ἡ βροχὴ ἔρρεε ποταμῶδον εἰς τὰ κλειστὰ παράθυρα τῆς οἰκίας, ἠνοιχθὲ με ὁρμὴν ἡ θύρα τοῦ προσγείου μικροῦ δωματίου ὅπου ἐκάθηντο ἡ Μαρία καὶ ἡ Μάρθα. Ἡ Μαρία, ἥτις παρετήρει τὴν βροχὴν πίπτουσαν ἐπὶ τῶν δένδρων ἀνεσκίρτησε καὶ εἶπε·

— Μ' ἐτρόμαξες, Νικόλα!

Ἀλλ' ὁ Νικόλαος δὲν ἦτο μόνος· ἔσυρε κατόπιν αὐτοῦ νέον ὁ ὁποῖος ἐστάκετο διαστάζων εἰς τὴν θύραν.

— Κυρία, εἶπεν ὁ λαθροθήρας πρὸς τὴν Μάρθαν, εἰπέτε, παρακαλῶ, πρὸς τὸν Κ. Σαβίν ὅτι δὲν θέλει σὰς ἐνοχλήσει ἐὰν ἔλθῃ ἀλίγον νὰ ζεστάνη τοὺς πόδας του εἰς τὴν φωτιάν σας. Πρὸ μιᾶς ὥρας περιμένει νὰ περάσῃ ἡ βροχὴ, ἀλλ' ὡς φαίνεται ἠνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτὸς ἐπέμενε νὰ μείνῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ ἐγὼ ἐπέμενα νὰ τὸν φέρω ἐδῶ.

Ἡ Μάρθα ἔσυρε θρανίον πρὸς τὴν ἐστίαν καὶ προσεκάλεσε τὸν Κ. Σαβίν, ὁ ὁποῖος ἐζήτησεν εὐγενῶς συγχώρησιν διὰ τὴν ἐνόχλησιν.

— Πρέπει νὰ μαλλώσατε τὸν Νικόλαον, εἶπεν, ὁ ὁποῖος διίσχυρίζεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ μένω ὅπου καὶ αὐτός· ἀντεστάθην πολλὴν ὥραν· ἀλλ' ἂν ἐπὶ τέλους δὲν ἐνέδιδα θὰ μ' ἔσυρεν ἀπὸ τὸν λαϊκόν.

Καὶ ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα ὁ Νικόλαος ἐγένεεν ἄφαντος. Ἡ θύελλα ἐσοδρύνετο, ἡ βροχὴ ἐκτύπα τὰ παράθυρα, καὶ ὁ ἀνεμος ἐμυκάτο· ἦλθεν ἐν τοσοῦτῳ ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, καὶ ἡ Ἑλένη εἰσελθοῦσα προσεκάλεσε τὰς κυρίας τῆς εἰς τὸ ἐστικτώριον. Τρεῖς θέσεις ἦσαν ἡτοιμασμέναι, κατὰ τύχην δὲ ὁ Πασερῶ δὲν ἦτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἰς Γριζόλ, καὶ εἰς τὸ γεῦμα ἡσθάνθησαν τὴν ἑλλειψίν του. Ἡ περίεργος σύμπτωσις ἔνεκα τῆς ὁποίας εὐρέθησαν οἱ τρεῖς νέοι μόνοι, ἐξωογόνησε τοσοῦτον τὴν συνομιλίαν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ συνεσταλμένη Μαρία ἡσθάνθη κυκλοφοροῦν ταχύρον τὸ αἷμά της. Ἡ Μάρθα ἔμεινεν ὅπως τὴν ἐπλάσεν ἡ φύσις, ἀλλ' ἔδειξε χάριν καὶ παρρησίαν, ἀνεθυμίζουσαν τὰς εὐτυχεῖς τῆς ἡμέρας. Ὁ δὲ Κ. Σαβίν ὠμιλοῦν ὡς ἄνθρωπος ταξιδεύσας πολὺ, καὶ μετ' ἀπλότητα γοητευτικὴν. Ὀλίγην μουσικὴν ἐπαιζαν, καὶ τὸ κύμβαλον ἀντήχησε μελωδικόν καὶ ποικίλον ὑπὸ τὰ δάκτυλα τῆς Μαρίας· ἀλλὰ καὶ ἐτραγώδησε, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς ἐθαύμασε τὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς της· δὲν ἦτο πλέον συνεσταλμένη μαθήτρια, ἀλλὰ σχεδὸν διδάσκαλος. Ὁ ἐπιθεωρητὴς τὴν ἐπαυφήμησε καὶ διεδέχθη τὴν Μαρίαν. Ἐνθυμεῖτο τεμάχια τινὰ δράματος πολλὰ φημιζομένου τότε εἰς Παρισίους, ἐπαιζε μετ' χάριν καὶ τὸν ἤκουσαν μετ' προσοχήν.

— Εἶναι παλαιὰ, δεκαπέντε ἡμερῶν, ἡ μουσικὴ, εἶπεν· ἴσως τὴν ἤκούσατε.

— Εἰς Παρισίους, εἰ; ἀπεκρίθη ἡ Μάρθα· ἀλλ' οἱ Παριῖοι εἶναι εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην τοῦ κόσμου.

Καὶ ἐξηκολούθησαν ποτὲ μὲν μουσικευόμενοι, ποτὲ

δὲ συνομιλοῦντες. Ἡ Μάρθα ἀνοιξασα τὴν θύραν εἶπεν·

— Ἑλένη, δὲν θὰ μᾶς φέρεις τέιον.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸν Σαβίν·

— Κύριε, εἶπεν ἐμβριθῶς, μὴν νομίζετε ὅτι ἔχομεν πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀσωτείαν· ἀλλὰ σήμερον εἶναι ἑορτὴ.

Ἡ Ἑλένη ἔφερε τὸ τέιον καὶ πλακοῦντα μετ' αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα συγκρούσασα τὰς χεῖρας·

— Ἰδοῦ, εἶπε, μεγαλοπρέπεια τὴν ὁποίαν δὲν ἐπερίμενα.

Ἐν τοσοῦτῳ ἔπαυσεν ἡ βροχὴ· ἡ Μαρία ἠνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἰσῆλθεν ἀνεμος ὁροσερός καὶ εὐώδης· ὁ οὐρανὸς ἦτο περιάστερος.

— Ἐπαυσεν ἡ βροχὴ, εἶπεν ἡ Μάρθα.

— Τόσον γρήγορα! ἀνεφώνησεν ὁ Σαβίν.

Καὶ εἶδαν τὸν Νικόλαον κρατοῦντα ἀπὸ τὸν χαλινὸν τὸν ἵππον τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

— Κύριε, ἀνέκραζεν, ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ἡμπορεῖτε νὰ ἀναχωρήσετε.

— Κρίμα! ἐψιθύρισεν ὁ νέος.

Μετά τὴν γνωριμίαν ταύτην ὁ Σαβίν ἐπισκέφθη καὶ ἄλλοτε τὴν Γριζόλ, ὅπου ἀπήντησε καὶ τὸν Κ. Πασερῶ. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐκτάκτου περιστάσεως δι' ἣν ἐγένεεν ἡ γνωριμία τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ τοῦ Κ. Σαβίν, αἱ σχέσεις τῶν ἀπέκτισαν οἰκειότητά τινα· ἀπ' αὐτῆς τῆς δευτέρας συνεντεύξεως ἐφάνη ὡς νὰ ἐγνωρίζοντο πρὸ αἰῶνος. Ὁ γεν. ἐπιθεωρητὴς ἦτο φύσει ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων μετὰ τοὺς ὁποίους καὶ ὅταν μόλις τοὺς ἴδῃς λαμβάνεις οἰκειότητα. Ἐὰν δὲν ἔλεγε πάντοτε ὅτι ἡσθάνετο, ἐνόεει ὅμως εὐκόλως ὅτι ὁ λόγος ἦτο τὸ ἐνδυμα τῆς ιδέας του· συναναστρεφόμενος μετ' αὐτὸν δὲν εἶχεσ οὔτε προσωπεῖον νὰ σχίσῃς, οὔτε ἄβυσσον νὰ ἀνορύξῃς, οὔτε τι σκοτεινὸν νὰ φωτίσῃς. Ἀφοῦ συνινητήθησαν ὀλίγας ἔτι φορές, ὑπάρησαν πῶς ἐπέρασε τόσος καιρὸς χωρὶς νὰ γνωρισθῶσιν. Ὁ Σαβίν ἐμέμμετο τὸν Νικόλαον ὅτι δὲν τὸν παρουσίασε πρῖν.

— Δὲν ἤξεύρετε ὅτι ὑπῆρχομεν; εἶπεν ἡ Μάρθα.

— Ἦξευρα τὸν ψάθινόν σας πῖλον καὶ τὸ πρᾶσινον σκιαδίον τῆς Κ. Μαρίας· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκει εἰς τὸ νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ τὰ ἐπισκεφθῶ, ἀπεκρίθη ὁ Σαβίν.

Ὑπεσχέθη ὅμως νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν ἀπολεσθέντα καιρὸν. Τὸ μεταξὺ τῆς Γριζόλ καὶ τῆς κατοικίας του διάστημα δὲν ἦτο πολὺ· καὶ πεζὸς μὲν ἤρχετο ἐντὸς μιᾶς ὥρας, ἔριππος δὲ καὶ καλπαζῶν ἐντὸς τινῶν λεπτῶν. Ἡ μικρὰ γωνία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκλέξει διὰ κατοικίαν εἰς τὸ ἀπέραντον οἰκοδόμημα τὸ κείμενον μεταξὺ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐρειπίων δὲν τὸν ἐβλέπε πλέον πολὺ ὡς πρότερον· ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας μετ' ἀπουσίαν τῆς ὁποίας ἡ διάρκεια ἠβόηκε καθ' ἐκάστην, ἐφαίνετο ὥς τρέμων ὀπισθεν τῶν ὑέλων τοῦ κοιτωνός του, τὸ ἑποῖον δὲν ἐσβέννυτο πάντοτε κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῶν νυκτῶν. Ἀλλοτε πάλιν ἐπλανᾶτο μεταξὺ τῶν ἐρειπίων, ἐνῶ ἡ σελήνη ἐρρίπτε τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ τοῦ γοτθικοῦ μοναστηρίου. Βέβαια δὲν ἀνεζήτει τότε ἐπιγραφὰς ἀρχαίας μεταξὺ

τοῦ χόρτου. Ἀλλ' ὁ ἵππος, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀνάπαυσις τοῦ δὲν ἤρκουν πλέον εἰς αὐτόν.

Ἐάν ἡ Μάρθα δὲν ἦτο ζωνρά, ἡ Ἐλένη ὅμως παρετήρησεν ὅτι δὲν ἦτο πλέον περίλυπος καὶ ὁμοία πρὸς κλάδον ἰτέας. Τὴν ἤκουσαν τραγωδοῦσαν, ἐνῷ ἡ Μάρθα ἐφαίνετο σκεπτικωτέρᾳ· ναὶ μὲν δὲν ἐφθασε μέχρι μελαγχολίας· ὁ γέλιος ἐπλανήτο πάντοτε εἰς τὰ χεῖλη της· ἀλλ' ἐνίοτε ἐσιώπα ἐπὶ ὁλόκληρον τέταρτον ὥρας. Ὅσάκις ἀπῆντα εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸν Νικόλαον συνωμίλει μὲ αὐτόν· τὸν εἶχε παραλάβει ὑπὸ τὴν προστασίαν της.

Ὁ Βαλεντίνος, ὁ ὅποιος καθ' ἡμέραν ἐπεσκέπτετο τὴν Γριζόλ, ἐπληροπορήθη μετ' ὀλίγον περὶ τῆς νέας ταύτης φιλικῆς· ἡ Μάρθα μάλιστα τὸν ἐπαρουσίασε χωρὶς νὰ τὸν προειδοποιήσῃ εἰς τὸν Κ. Σαβῖν. Ὁχρίασεν ὀλίγον ὅτε ὁ Σαβῖν ἐσφιγξε τὴν χεῖρά του. Ἡ Μάρθα τὸν παρεκάλεσε νὰ δείξῃ μερικά τῶν εἰδώλιων τοῦ εἰς τὸν νέον φίλον των, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελεν ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι κατ' οἶκον. Ἐθαύμασαν τὰ τελευταῖά του ἔργα, καὶ τὸν ὑπερεπῆνεσαν. Ὁ παπᾶ-Δουκᾶς ὑπερέχαιρεν. Ὁ Κ. Σαβῖν ἐζήτησε ν' ἀγοράσῃ θεᾶν τινα τῶν ἀνθέων ὠραιότατα τεχνουργημένην, καὶ εἶπε·

— Μὴ διστάζετε νὰ ζητήσετε τὴν ἀξίαν της· ὁ φίλος εἰς τὸν ὅποιον θὰ τὴν δώσω, δὲν εὐρίσκει συχνὰ τοιαῦτα ἀξιόλογα ἔργα.

Ἀλλ' ὁ Βαλεντίνος ἀπεκρίθη ὅτι ἔλειπεν ἀκόμη μικρά τις ἐργασία. Ὅτε δὲ μετὰ τινος ἡμέρας τὸν ἠρώτησεν ἡ Μάρθα ἂν ἐτελείωσε τὸ εἶδωλιον, ἀπεκρίθη ὅτι ἐσυντρίβθη.

— Κρίμα! ἀνέκραξεν ὁ Κ. Σαβῖν τὸ ἡγάπα τόσον πολὺ!

Ὁ δὲ Βαλεντίνος σιωπῶν ἀνεχώρησε καὶ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἐβδομάδα δὲν ἐφάνη. Ἀλλὰ μόνος ὁ Νικόλαος παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν ταύτην.

Ἐάν ἠρώτας τὴν Μάρθαν πῶς ἐγνώριζε τὸν βίον τοῦ Κ. Σαβῖν, θὰ ἠπόρει καὶ αὐτὴ τί ν' ἀποκριθῇ καὶ ὅμως δὲν ἠγνόει καμμίαν λεπτομέρειαν. Ὁ Σαβῖν εἶχε τινα παρουσίαν· ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον μέρος αὐτῆς κατηναλώθη εἰς τὰς παρεκτροπὰς τῶν Παρισίων εἰς τὰς ὁποίας παρασύρονται οἱ νέοι, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς περιηγήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ ἡ καρδιά καὶ τὸ λογικόν του ὠφελήθησαν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, μετὰ δωδεκάδα ἐτῶν καταναλωθέντων εἰς ἀνάξια λόγου ἀντικείμενα, μήτε ὑπὸ τῆς παραφορᾶς αὐτῆς τῶν παθῶν δικαιολογούμενα, εὐρέθη πτωχὸς ὡς στρατιώτης, καὶ ὅμοιος μὲ δένδρον τοῦ ὁποίου ἀπέσπασεν ὁ χειμὼν καὶ τὸ τελευταῖον φύλλον. Δὲν ἔμεινεν ὅμως μὲ χεῖρας σταυρωμένας· ἐνήργησε διὰ τῶν φίλων τῆς οἰκογενείας του, καὶ ἐπροσφέρθησαν αὐτῷ θέσεις πολλὰ ἐπίζηλοι. Ἐάν ἤθελε θὰ ὠνομάζετο γραμματεὺς πρεσβείας· ἐπροτίμησεν ὅμως τὴν θέσιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δασῶν τοῦ στέμματος. Ἐντὸς ἐνὸς ἔτους συγγενῆς τις ὕστις τὴν ἡγάπα τὸν ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ. Ὁ Ὀλιβιέ ἐδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ παρουσίαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐνδίδῃ εἰς τινὰς ἀξιώσεις καὶ νὰ ἐξουτελιζέται· διὸ δὲν ἐδέχθη. Ὅτε κατὰ διαταγὴν τῶν ἀνωτέρων του

ἦλθεν εἰς Ραμβουλιέ, ἡ ἀγρία ὄψις τοῦ τόπου, ὁ ἐκτεταμένος καὶ μελαγχολικὸς ὀρίζων, τὸ ψιθύρισμα τῶν πευκῶν καὶ ἡ εὐωδία τῶν δασῶν τὸν κατεγοήτευσαν. Ἡ μοναξιά δὲ ἐκείνη, διὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι θὰ ἀπηλπίζοντο, τὸν ὠφέλησε, καὶ ὑπέφερε τὴν μακράν της διάρκειαν ὅχι μὲ καρτερίαν, ἀλλὰ μ' εὐθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν. Ὅλαι αἱ παρελθούσαι τέρψεις καὶ ἡδοναὶ ἐφαίνοντο εἰς αὐτόν ὡς ἄλλαι χίμαιραι, ἀνάξια κἂν μνήμης. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Σαβῖν τῶν Παρισίων, διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων τὰ ὁποῖα τῷ εἶχον μείνει κατὰ τύχην διώρθωσε τὸ ἐρημητήριόν του μετὰ τινος κομψότητος, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἀνεγνώριζες τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. Διὰ δὲ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ καὶ τινῶν ἄλλων εὐτελῶν εἰσοδημάτων ἐπῆρκει μὲν εἰς τὰς ἄλλας τοῦ ἀνάγκης, ἀλλὰ μὲ μετριότητι. — Ἡ ἀπόκτησις νέου πυροβόλου, ἔλεγεν, εἶναι μέγα βάρος εἰς τὸν προϋπολογισμόν μου. Ἀφοῦ ὅμως τὸ ἀποκτήσω πόσον χαίρω ὅτι κατενίκησα τὰς δυσκολίας.

Ἐάν πολλάκις τὰ ἐναντία συνέρχωνται δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἀντικρούωνται τὰ ὅμοια. Ἡ αὐτὴ γενναϊότης, ἡ αὐτὴ παρρησία, ἡ αὐτὴ φαιδρότης, ἐπικρατοῦσαι κατὰ τε τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν εἰς τὸν βίον τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Ὀλιβιέ, προσήγγιζον τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Ἀφοῦ ἦλθεν εἰς Γριζόλ ἡ Μάρθα ἐπανελάμβανε καθ' ἐκάστην μακροῦς περιπάτους, εὐχαριστουμένη ὅτι καὶ ἐδίλεπε καὶ ἐπεριπάτει. Πλὴν τούτου ἐπέδωλεπε καὶ τὰς ἐργασίας τὰς γενομένας εἰς τὸν ἀγρόν. Ὅπως χρειάζεται αὐτῇ εἰς τοὺς πνεύμονας, οὕτω ἐχρειάζετο δραστηριότης εἰς τὸν νοῦν της. Ἐπανήρχετο δὲ πάντοτε ἀπὸ τὰς ἐκδρομάς της, τὰς παρειὰς ἔχουσα ἐρυθρὰς καὶ εὐχαριστημένην τὴν καρδίαν. Συνήθως διευθύνετο πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Τοῦρ, τῆς ὁποίας τὴν μὲν μίαν ὄχθιν σκεπάζει τὸ δάσος, τὴν δὲ ἄλλην ἡ χλόη. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἡ σκιά τῶν προκιωνίων δρυῶν ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ χόρτου, ἡ γῆ φαίνεται μακρὰν ἐρυθρά, ἡ ἀκίνητος ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων φωτίζεται, καὶ σωρὸς δένδρων, θάμνων καὶ φορυγμῶν συγχέονται. Ἡ Μάρθα εἶχεν ἐκλέξει μεγάλην πέτραν σκεπασμένην μὲ χλόην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάθητο καὶ παρετήρει τὴν πτῆσιν καὶ τὰ παίγνια τῶν ὀρνέων. Μία βοσκὰς βόσκαυσα τὰ πρόβατά της ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος τὸν ὅποιον ἀπῆντησε κατὰ τὸ ἄγριον ἐκεῖνο μέρος. Ἀφοῦ δὲ ἀνεπαύετο ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἐπανήρχετο εἰς Γριζόλ. Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ὅμως καθ' ἣν ἡ βροχὴ καὶ ὁ Νικόλαος εἰσῆγαγον τοῦ Κ. Σαβῖν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἡ Μάρθα δὲν ἐπεριπάτει οὔτε ἐκάθητο εἰς τὴν πέτραν μόνη.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ὁ Ὀλιβιέ ἐλθὼν τὴν εὐρε κατημένην εἰς τὴν πέτραν αὐτὴν, ὁ λόγος ἐπεσεν ἀνεπαίσθητος εἰς τὴν μοναξίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἕνεκα περιστατικῶν τοῦ βίου εὐρίσκοντο. Καὶ ἡ μὲν Μάρθα ἠδιαφόρει, ὁ δὲ Σαβῖν τὴν παρετήρει ρίπτων πετράδια εἰς τὴν λίμνην. Ἐθαύμαζε πῶς τόση νεότης, τόση χάρις καὶ τόση ζωηρότης ἦσαν θαμέναι εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην χωρὶς νὰ ἐπιποθῶσι τὰ παρελθόντα. Ἡ Μάρθα ἐμάντευσε τὴν ἀπορίαν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἠρμήνευσεν ὁ Ὀλιβιέ διὰ τινῶν λέξεων.

— Τί νά σᾶς εἰπῶ! εἶπεν ἡ Μάρθα . . . Ἰππεύσθην σκεπτομένη ὅτι ἤμπορεῖ τις νά ὤφελῃ καί ἀπὸ τὸν μύρμηκα. Πόσα πράγματα μᾶς φαίνονται δύσκολα διότι δὲν τὰ δοκιμάζομεν!

— Ὀμιλεῖτε, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβιέ γελῶν, ὡς ἡ παλαιὰ Ἀθηνᾶ· ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἀπέθανεν ἡ θεὰ ἐκείνη.

— Περιγελάτῃ με ὅσον θέλετε, ἤξεύρετε ὅμως ὅτι ἔχω δίκαιον· τὸ δὲ νόστιμον εἶναι ὅτι σεῖς βάλλετε εἰς πρᾶξιν ὅ,τι ἐγὼ ἐπαγγέλλομαι κατὰ θεωρίαν.

— Μὲ κάμετε πολλὴν τιμὴν· ἐάν ὅμως φαίνομαι ἥσυχος, ὁ διάβολος δὲν ἔχει νά παραπονεθῇ.

— Ἄ! ὑπάρχει καὶ διάβολος! εἶπεν ἡ Μάρθα ἡ ὁποία ἤρχησε καὶ αὐτὴ νά ρίπτῃ χαλίκια εἰς τὴν λίμνην.

— Καὶ ὄχι μόνον ἓνας! ὅταν ἐπρωτοῦλθα ἐδῶ, ἡ ἀκατάπαυστος ἐνέργειά μου, ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἔξεων, αἱ νέαι τοποθεσίαι τὸν ἐδίωξαν. . . Σήμερον ὅμως βλέπω ὅτι δὲν φοβεῖται τίποτε. Καὶ διὰ νά εἰπῶ τὰ πράγματα ὅπως εἶναι, πιστεύω ὅτι ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι πλησίον τῆς ἐδικῆς σας ὡς ὁ τροχίλος ὁ ὁποῖος πετᾷ εἰς τὸν αἶρα· ὅλα τὸν τρομάζουν καὶ τὸν ταράσσουν.

Ἡ καρδία τῆς Μάρθας συνετρίβη.

— Λοιπὸν, ἤρρωτῃσε χωρὶς νά ἴδῃ τὸν Ὀλιβιέ, μετανοεῖτε διὰ τὴν ἀπόφασίν σας.

— Διόλου· νά μείνω ἐδῶ εἰς τὸν ὠραῖον τοῦτον τόπον, νά ἀναπνέω αἶρα καθαρὸν, νά τρώγω ἐλευθέρως ἄρτον ἐντίμως κερδαινόμενον, νά ἀνακουφίζομαι ἀναγινώσκων, περιπατῶν, κυνηγῶν, νά ἐπιθυμῶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἡ τακτικὴ ἐργασία δίδει, νά ἐνθουμῶμαι τοὺς πειρασμούς καὶ τὰς τρικυμίας διὰ νά ἀποφεύγω τὰς προσβολὰς τῶν, νά ζῶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μὲ τὴν φύσιν, ἰδοὺ τί ἐλπίζω καὶ τί θέλω. . .

— Προσεῖχάτε, ὀμιλεῖτε ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἡ ὁποία, ὡς προείπατε, ἀπέθανε.

— Ναί· πλὴν εἶναι σφάγμα μου ἐάν ἔχω τριάντα δύο χρόνων ἡλικίαν, καὶ ἐάν ἡ ἀνόητος νεότης μου μὲ λέγει ὅτι εἶμαι μόνος;

Ἐρῶντο ἀνέβη εἰς τὰς παρειάς τῆς Μάρθας.

— Μὲ τὸ λέγει, ἐπανελάθεν ὁ Κ. Σαβῖν, καὶ ἰδοὺ τρέχει ὁ διάβολος. Γνωρίζω τὴν παρουσίαν τοῦ ἀπὸ τὴν λύπην ἡ ὁποία μὲ κυριεύει.

— Σεῖς λυπεῖσθε! ἀνεφώνησαν ἡ Μάρθα προσπαθούσα νά γελάσῃ.

— Ἄ! ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβιέ, δὲν μὲ βλέπετε ὅταν εἶμαι εἰς τὴν κατοικίαν μου· βλέπω τὸν χόρτον ὁ ὁποῖος προσκολλᾶται εἰς τὴν πέτραν καὶ ἀναβαίνει, τὴν σελήνην ἡ ὁποία φωτίζει τὰ ἐρείπια μὲ τὰς ὠχρὰς τῆς ἀκτῖνας, στριζομαι εἰς τὸ παράθυρόν μου, ἀνοίγω τὸ στήθος μου εἰς τὸν ἀρωματικὸν αἶρα, χαδεύω τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα εἶναι σκορπισμένα εἰς τὴν τράπεζάν μου, ἀκούω τὸ ἄλογόν μου ῥογγάζον εἰς τὸ ἵπποστάσιον, ἀκροάζομαι ὅλους τοὺς ἤχους τῆς νυκτός, αἰσθάνομαι ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶναι ὠραία καὶ καλὰ, δὲν ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ θέλω νά ἐκπληρώσω μέχρι τέλους

τὸ χρέος μου· ὅταν ὅμως αὐρίων ἡ μεθαύριον ἔλθουν τὰ γηρατεῖα; . . . Λοιπὸν θ' ἀπολαύσω μόνος αὐτὰ τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα θὰ περάσουν καὶ θὰ μὲ ἀφήσουν εἰς τὴν πικρίαν τῆς ἀπομονώσεως; Κἀτι τι αἰσθάνομαι τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῇ ἄλλην εὐτυχίαν. . . Φάντασμα ἀνορθοῦται ἐμπροσθεν εἰς τὰ θαυμάσιμα μύθια μου. . . τὸ καλῶ. . . περνᾷ. . . μακρύνεται καὶ γίνεται ἄφαντον!

Ἡ Μάρθα κατεστενοχωρεῖτο· ἐπεθύμει νά φύγῃ, νά μὴ ἀκούῃ τίποτε, νά διακόψῃ τὴν ὀμιλίαν τοῦ Ὀλιβιέ, ἀλλ' ἐσιώπα καὶ ἔμενε.

— Θέλετε νά μάθετε ποῖος θὰ διασκεδάσῃ αὐτὴν τὴν λύπην ἐναντίον τῆς ὁποίας εἰς μάτην παλαίω ἐνίστε; Πρέπει νά ἐξομολογηθῶ ἐντελῶς καὶ νά σᾶς εἰπῶ πῶς θὰ εὕρω τὴν πρώτην ἡσυχίαν μου; . . . Νά μὲ βοηθήσῃ μία χεὶρ, μία γυνὴ νά μὲ διδάξῃ νά περιπατῶ μὲ θάρρος εἰς τὸν δρόμον ὅπου ἔβαλα τὸν πόδα μου, νά μὲ ζωογονῇ μὲ τὴν παρουσίαν τῆς καὶ νά μὲ ἐνθουσιάζῃ μὲ τὴν ἀγάπην τῆς, νά εἶναι ὁδηγός καὶ ἐμπνευστής μου· νά ἔχῃ τὴν ψυχὴν ἀρκετὰ σταθεράν διὰ νά μὲ ὑποστηρίξῃ εἰς τὰ δάση τὰ ὁποῖα μὲ ἔσωσαν, νά συμμεριζέται τὴν ζωὴν μου καὶ νά φαιδρύνῃ τὴν μοναξίαν μου! . . . Τότε θὰ μὲ μένη μόνον νά εὐχαριστῶ τὸ Θεόν, καὶ νά τὸν εὐγνωμονῶ διὰ παντός.

— Θὰ τὴν εὕρετε αὐτὴν τὴν γυναῖκα, εἶπεν ἡ Μαρία μόλις ἀναπνέουσα.

Ὁ ἵππος τοῦ Σαβῖν χρεμετίσας ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος καὶ ἡ Μάρθα ἀνεπηκώθη διὰ μιᾶς. Ὁ Ὀλιβιέ ἠθέλησε νά τὴν ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' αὐτὴ ἐνευσε νά σταθῇ καὶ τρέχουσα ἦλθεν εἰς Γριζόλ. Τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτο κατακόκκινον, ταραχὴ, μέθη κατέκλυον τὴν καρδίαν τῆς· δὲν ἐτόλμα νά ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπε πανταχοῦ τὸ βλέμμα τοῦ Σαβῖν. Ἐάν κατὰ τύχην ὀμιλεῖ τις εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν ἐκείνην, αὐτὴ ἡ ἀγαπῶσα νά γελά θὰ ἔκλαιε. Τὸ ἐσπέρας μόλις ἐκράτει ἐκυτῆς· δὲν ἐδύνατο νά καθήσῃ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ ἐρρόνει ὅτι ὅλοι ἐμάντευον τὸ μυστικόν τῆς. Ἦθελε μὲν νά γνωρίξῃ ὅλος ὁ κόσμος τὴν εὐτυχίαν τῆς, ἀλλ' ἐπρωτίμα ν' ἀποθάνῃ παρά νά τὴν ὁμολογήσῃ.

Ὁ Κ. Πασερὼ ἔλθων εὗρεν αὐτοὺς τὰς δύο ἀδελφάς.

— Λοιπὸν, ἤρρωτῃσεν ὁ καλὸς δικηγόρος ἀποθεῖς τὸ ραβδίον τοῦ, εἴθε πάντοτε εὐτυχεῖς;

— Ἀκούεις, Μαρία, εἶπεν ἡ Μάρθα, μᾶς ἐρωτᾷ ἂν εἴμεθα εὐτυχεῖς!

Ἡ φωνὴ τῆς Μάρθας δὲν ἤρρεν εἰς τὴν Ελένην.

— Ἐχετε θέρμην, εἶπε, κυρία!

— Δὲν ἤξεύρω, ἀπεκρίθη ἡ Μάρθα, καὶ μετέβη εἰς τὸν κοιτῶνά τῆς.

Τὴν ἐπιούσαν ἐξύπνησε πολλὰ πρῶτ' ἐφοδεῖτο μὴ ἔλθῃ ὁ Σαβῖν καὶ σχεδὸν ἐπεθύμει νά μὴ τὸν ἴδῃ. Καὶ ὅμως θὰ τὸν ἐμίσει ἂν δὲν ἤκουε τὰ βήματα τοῦ ἵππου τοῦ ἔτρεμεν ἐνθουσιουμένη ὅτι συνήντα τὰ βλέμματα τοῦ. Μετὰ περίπατον μιᾶς ἢ δύο ὥρων, ἰδοὺ τὴν Μαρίαν ἐργαζομένην ὑπὸ δένδρον, ἦλθε πρὸς αὐτήν· ἡ μὲν μία ἐρχίνετο ἀναισθητοῦσα, ἡ δὲ ἄλλη δὲν ἤθελε νά ὀμιλήσῃ, φοβουμένη μήπως ἡ πρώτη λῃ-

ξίς προδώσῃ τὸ μυστικόν της· διὸ ἐσιώπων. Αἴφνης ἡ Μάρθα παρετήρησεν ὅτι ἡ ἀδελφὴ της ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ χώματος μετὰ τὴν ἄκραν βραδέως, τὰ δὲ γράμματα ἐχαράσσοντο βραδέως ἀπὸ τὴν χειρὰ της μηχανικῶς κινουμένην. Ἦνοιξε καλὰ τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ ἀνέφριξεν ἰδοῦσα ὁλόκληρον τὸ ὄνομα τοῦ Ὀλιβιέ. Ἦρπασε λοιπὸν τὴν χεῖρα τῆς Μαρίας καὶ εἶπε·

— Τί κάμνεις;

Ἡ δὲ Μαρία ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν της καὶ μετὰς δύο χεῖρας, καὶ ἔπεσαν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀδελφῆς της.

— Ναί, ἀπεκρίθη.

— Σὺ, σὺ, Μαρία! ἀνεφώνησεν ἡ Μάρθα μετὰ φωνὴν πνιγρὰν! Καὶ ἀνασηκώσασα αὐτὴν τὴν ἠτένισε καλῶς.

Ἡ Μαρία ἀνεχώρησε κλονουμένη· ἡ φωνὴ τῆς Μάρθας τὴν ἐφόβισεν. Ἡ Ἑλένη, οὖσα ὀλίγον παρακαί ἐδίδε κριθὴν εἰς τὴν ὀρνιθὰ της, καὶ ἡ Μάρθα ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τὴν χεῖρα τὴν ἔφερεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο πρὸ ὀλίγου ἡ Μαρία, καὶ εἶπε·

— Ἰδὲ, τὸν ἀγαπᾷ;

Ἡ Ἑλένη ἀναγνώσασα τὸ ὄνομα ἀπεκρίθη·

— Τώρα τὸ ἐκαταλάβετε;

Καὶ ἡ Μάρθα καταβλήθεισα ἠρώτησε.

— Καὶ ἀπὸ πότε, καὶ πῶς;

Ἡ δὲ Ἑλένη χαμηλώσασα διὰ νὰ χαδεύσῃ τὴν μαῦρην ὀρνιθὰ της·

— Μήπως ἤξεύρω; ἀπεκρίθη. Ὑποθέτω μάλιστα ὅτι οὔτε αὐτὴ ἡ Κ. Μαρία θὰ ἤξεύρῃ νὰ σὰς εἰπῇ πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἰς ἐμὲ ἠκολούθησεν ἄλλοτε, ὅταν ἐχόρευα, τὸ ἴδιον... Ἐκοιμήθηκα ἥσυχη, καὶ ἐξύπνησα μετὰ καρδίαν πληγωμένην.

Ἡ Μάρθα ἀπεμακρύνθη, διότι ἐφοβεῖτο μήπως προδοθῇ. Δύο ὥρας ὁμῶς ἔτρεχεν εἰς τὰ τυφλά, καὶ οὔτε ἐβλεπεν οὔτε ἤκουε τί ἐγίνετο περὶ αὐτὴν. Ὁ κόπος τὴν ἐβίασε τέλος πάντων νὰ σταθῇ πλησίον ῥυακίου παρὰ τὸ ὑποῖον ἐκάθησε· τὴν αὐτὴν δὲ φλόγα ἡσθάνετο εἰς τὸ μέτωπον, τὰς παρειὰς καὶ τοὺς μὲνιγκας, ὥστε ἐκλινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ὕδωρ διὰ νὰ ὀροισθῇ· τότε μόνον εἶδεν ὅτι τὸ πρόσωπόν της ἦτο καταβρεγμένον ἀπὸ δάκρυα. Καὶ παρατηρήσασα αὐτὸ ὡς ἀνθρώπου ἀγνώστου, ὑπεμειδίασε καὶ εἶπε·

— Ποῦ εἶναι ὁ καιρὸς ὅτε ἐγέλων!

Ἡ δρόσος τοῦ ῥυακίου εἰς τὸ ὑποῖον ἐβύθισε τὸ πρόσωπον καὶ τῆς χειρὸς της ἐξωογόνησε τὸ πνεῦμά της, καὶ ἐσκέφθη ἡσυχώτερα. Τὸ ὄνειρόν της διήρκεσε μίαν νύκτα, καὶ ἡ εὐτυχία της μίαν ἐσπέρην. Ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ἠγάπα τὸν ἠγάπα καὶ ἡ ἀδελφὴ της· ἀλλὰ μόνον ἀδελφὴ της ἦτο ἡ Μαρία; Δὲν ἦτο μᾶλλον θυγάτηρ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποφασίσαι ν' ἀφιερῶσθαι ὅλας της τὰς δυνάμεις; Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ πληρώσῃ τὴν καρδίαν της; Τὰ δάκρυά της ἤρχοντο νὰ τρέχωσι τότε πικρότερα καὶ ἀφθονώτερα. Κανεὶς δὲν διέβαινε τότε πλησίον τοῦ ῥυακίου παρὰ τὸ ὅποιον ἐκάθητο τὴν κεφαλὴν στηρίζουσα εἰς ἰτέαν. Διὰ τί τὸ ὕδωρ τὸ ὅποιον ἠγγίζε τὴν ἄκραν

τῶν ἐνδυμάτων της νὰ μὴ ἐξογκωθῇ καὶ νὰ τὴν παρὰσῇ; θὰ τὴν ἐσωζεν ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ νὰ ζῇ τῇ διεξόδῳ· ἀθυμία μεγίστη τὴν εἶχε καταλάβει. Ἡ δεξιὰ της ἐρρίπτεν ἐνίοτε ἀπερισκέπτως χαλίκια εἰς τὸ ὕδωρ· ἀλλ' αἴφνης ἀνασύρασα αὐτὴν— Χθὲς ἦτον! εἶπε.

Καὶ ἀπέθετο τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ γόνατά της. Τὴν ὥραν ἐκείνην παιδίον ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δάσος, καταπίπτον ὑπὸ τὸ βάρος φορτίου ξύλων. Ὁ κρότος τῶν βημάτων του ἐπὶ τοῦ πετρώδους ἐδάφους ἔφθασε μέχρι τῆς Μάρθας, ἥτις ἀνεσήκωσε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ εἶδε. Τὸ παιδίον σταθὲν ἐπρόγγυζε μετὰ τὴν χειρὶδα τοῦ ὑποκαμήσου του τὸ κάθιδρον μέτωπόν του. Ὁ ἥλιος ἐπιπτε κατὰ κάθετον εἰς τὸ γυμνὸν καὶ μαῦρον στῆθός του. Δις ἀνεσήκωσε τὴν ῥάχιν του, καὶ δις τὸ εἶδος κατέβαλεν αὐτὴν. Ἀλλ' αὐτὸ ἔσπρε τὴν βαθύτριχα κεφαλὴν του, ἔλαβε ῥάβδον μετὰ τὴν δεξιάν καὶ συγκεντρώσας τὰς δυνάμεις του— Ἐμπρός! εἶπε μετὰ φωνὴν ὀξεῖαν, καὶ ἐπροχώρησε βραδέως μὲν ἀλλ' εὐσταθῶς.

Ἡ φωνὴ αὕτη τὴν ἐξωογόνησεν ὡς ἠλεκτρικὸς τις παλμός καὶ ἐστῆκωθη. Ἐπρεπε λοιπὸν αὐτὴ νὰ φανῇ ὀλιγώτερον γενναία τοῦ παιδίου ἐκείνου; Ὁ Θεὸς δὲν δίδει εἰς ἕκαστον φορτίον ἀνάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις του; δὲν δίδει εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον ξυλότομον, τὸν προσβαλλόμενον ἀπὸ τὰς βροχὰς τοῦ χειμῶνος καὶ τοὺς καύσωνας τοῦ θέρους τόσον φορτίον ὅσον δύναται νὰ βαστάσῃ, καὶ εἰς τὴν γυναῖκα δυστυχίαν τὴν ὁποίαν ἡ καρδία της δύναται νὰ ὑπομείνῃ; Ἀναλαβοῦσα θάρρος ἀπὸ τὴν σκέψιν ταύτην, ἔτρεξε κατόπιν τοῦ παιδίου, ἔβαλεν εἰς τὴν χεῖρά του ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν ἐπάνω της, καὶ ἀσπασθεῖσα αὐτό— Μ' ἐδωκες, εἶπε, καλὸν παράδειγμα· ὕπαγε εἰς εἰρήνην!

Ὁ δρόμος καὶ ὁ ἀὴρ ἐπανάφεραν τὰ φυσικὰ χρώματα εἰς τὸ πρόσωπόν της· ἡ Μαρία, ὅτε ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὴν, δὲν ἐτόλμα νὰ τὴν ἴδῃ. Ἀλλ' ἡ Μάρθα σταθεῖσα ἔμπροσθέν της·

— Ἀδελφὴ μου, εἶπε μετὰ φωνὴν γλυκεῖαν, ἔχομεν νὰ ὁμιλήσωμεν.

Ἀλλ' ἡ Μαρία δὲν ἀπεκρίθη· εὐκόλως ὁμῶς ἔφαινετο ἀπὸ τὰς κινήσεις τοῦ ἐπιστηθίου της ὅτι ἐπαλλε σφοδρῶς ἡ καρδία της.

— Ὁ Κ. Σαβὴν, ἠρώτησεν ἡ Μάρθα, ἥτις ἐφαινετο ὅτι θὰ ἐξέπνευεν ὅτε ἐπρόφερε τὸ ὄνομά του, ὑποπτεύεται ὅτι τὸν ἀγαπᾷ;

— Ὁχι, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, ἀγ' οὐκ ἔξευρε πῶς θὰ τὸν ἐβλεπα;

— Μὴν τρέμεις, Μαρία μου; δὲν εἶμαι ἀδελφὴ σου, ἡ καλητέρα σου φίλη; εἶπε ἐναγκαλισθεῖσα αὐτὴν· δὲν ἐνόησες ποτὲ ἀπὸ μίαν του φράσιν, μίαν του λέξιν ὅτι καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ ἴδιον αἶσθημα μετὰ σέ;

Ἡ Μαρία ἀνένευσε, καὶ χαρᾶς ἐνεπλήσθη τῆς Μάρθας ἡ καρδία· ναὶ μὲν ἠγνόει τί τέχεται ἡ ἐπιούσα, ἐβεβαιοθῇ ὁμῶς ὅτι δὲν τὴν ἠπάτησεν ὁ Ὀλιβιέ· αὐτὴν εἶχεν ἐκλέξει. Στεναγμός ἐξώγκωσε τὸ στῆ.

θός της· πλησιάσασα δὲ τὴν ἀδελφὴν καὶ φιλήσασα τὰ χεῖλη της·

— Πρέπει ὁμῶς, εἶπε, νὰ τὰ προῖδῶμεν ὅλα· ἐὰν ὁ φίλος μας δὲν ἔχῃ τὸ αὐτὸ αἶσθημα, ἐὰν δώσῃ εἰς ἄλλην τὴν καρδίαν του . . .

Ἀλλ' ἡ Μαρία ὑπολαβούσα, καὶ δράξασα ὡχρὰ καὶ πάλλουσα τὴν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς της·

— Τί ἤξεύρεις; ἠρώτησε; τί ἔμαθες; φοβεῖσαι τίποτε; τρέχω κίνδυνον; λέγε . . .

— Μὴν ἀνησυχεῖς· δὲν ἤξεύρω τίποτε.

— Ἄ! μὲ κατέστρεψες! Ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημον ποῖαν θ' ἀγαπᾷ; . . . Σὲ ἴσως.

Ἡ Μάρθα ὁμῶς σταθεῖσα ἀτάραχος ἀπεκρίθη·

— Τί τρέλα! δὲν εἰμαι δευτέρα ἀδελφῇ; Πλὴν τούτου θέλεις νὰ πάρῃ χωριάτισσαν μὲ χέρια μαυρισμένα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν;

Ἡ Μαρία ἠσπάσθη τὴν ἀδελφὴν της καὶ ἠρώτησεν·

— Ὅπωςδὴποτε δὲν σὲ εἶπεν ὅτι ἀναχωρεῖ.

— Ὅχι· ἀλλ' εἶναι νέος καὶ πιθανὸν νὰ τὸν ἔλθῃ ἡ ἰδέα τοῦ γάμου . . . διὰ τοῦτο σ' ἐρωτῶ καὶ πάλιν· ἐὰν δώσῃ ἄλλοῦ τὸν λόγον του τί θὰ κάμῃς;

— Θ' ἀποσυρθῶ εἰς μοναστήριον καὶ θὰ γείνω καλογραῖα.

Ἡ Μάρθα ἠτένιζεν ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν ἀδελφὴν της· ἡ ἀπόκρισις τὴν κατέθλιψεν· εἶδε τὴν Μαρίαν ὡς νεκρὰν ἐντὸς μοναστηρίου, καὶ τὴν ἐνηγαλίσθη ὡς διὰ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ.

— Ἐνάσω, εἶπε, ζῶ ἐγὼ, δὲν θὰ γείνης καλογραῖα!

Καὶ ἔκλυσαν καὶ αἱ δύο. Ἐν τούτῳ ἔλθοῦσα ἡ Ἑλένη ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Κ. Σαβὶν τὰς ἐζήτει. Ἡ δὲ Μάρθα εἶπε πρὸς τὴν ἀδελφὴν της·

— Ὑπαγε νὰ τὸν δεχθῇς, καὶ εἰπέ τον ὅτι δὲν εἰμαι ἐδῶ ἢ ὅτι εἰμαι κοπιασμένη, ὅ,τι θέλεις . . . ἤξεύρεις ὅτι ἀγαπᾷ τὴν μουσικὴν, τραγουδήσετε μαζί.

Καὶ ὠθήσασα αὐτὴν πρὸς τὴν οἰκίαν μετέβη εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὅτε δὲ εἶδεν ὅτι δὲν τὴν ἐόλεπαν πλέον, ἐκάθησεν ἐπὶ τινος ὑψώματος ὀπισθεν βάτων, καὶ ἐκάθησεν εὐχαριστημένη. Ναὶ μὲν ἐσπαράσσετο ἡ καρδία της, ἡ συνειδήσις της ὁμῶς ἔλεγεν ὅτι ἔπραξε τὸ καθήκον της. Ἡ ἀκίνησις κατεπράυνεν ὀλίγον τὴν ταραχὴν της, καὶ ἐνθυμήθη τὸν καιρὸν ὅτε ἔλεγε πρὸς τὸν Πασαῶ· — Ὅ,τι πρέπει πρέπει. — Πόσον ἦτο νέα τότε!

Ὁ ποδοβολητὸς ἵππου τὴν ἀνεκάλεσεν εἰς ἑαυτήν· καὶ στρέψασα τὸ βλέμμα εἶδε μικρὰν τὸν Ὀλιβιὲ ἀπερχόμενον καὶ παρατηροῦντα πανταχοῦ διὰ νὰ τὴν ἴδῃ. Αὐτὴ ὁμῶς καθημένη ὀπισθεν φύλλων, ἔφερε καὶ τὰς δύο χεῖρας εἰς τὴν καρδίαν της καὶ εἶπε·

— Δὲν θὰ ἀνομασιῶ ποτὲ κυρία Σαβὶν.

(*Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΠΩΛΗΣΙΣ ΔΟΥΛΩΝ.

—οοο—

Γνωστὴ εἶναι ἡ ἔρις ἥτις ἀπὸ τινος διαίρει τὰς μεσημβρινὰς καὶ τὰς προσαρκτίους ἐπαρχίας τῶν Ὁμοσπόνδ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ μὲν μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι ἀσπάζονται τὴν δουλείαν καὶ ἔχουσιν, ὡς εἴδομεν ἐν τῷ φυλλαδίῳ τῆς 1 Μαΐου, περὶ τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια δούλων, αἱ δὲ ἄλλαι ἀποστρέφονται ἐξ ἐναντίας αὐτὴν, καὶ παντὶ σθένει ἀγωνίζονται νὰ τὴν καταργήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πρῶται ἀνθίστανται μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς, ἡ διαίρεσις ἐξετράπη καὶ εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ἀφ' οὗ μάλιστα ἀνηγορεύθη πρόεδρος τῶν Πολιτειῶν ὁ Κ. Λίγκολν, ὁπαδὸς τῆς καταργήσεως.

Φαίνεται ὅτι ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ὁμοσπονδίας, ὁ Οὐάσιγκτων, εἶχε προῖδεῖ τὸ μέγα τοῦτο δυστύχημα· διότι ἀποθνήσκων ἀπηλευθέρωσε τοὺς δούλους του, ἐπιθυμῶν ἴσως διὰ τοῦ παραδείγματός του νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ τὸν μιμηθῶσιν.

Ἡ εἰκὼν ἥτις παρατίθεται ἐνταῦθα παριστᾷ δημοπρασίαν δούλων. Ἰδοὺ δὲ πῶς γίνεται αὕτη· ἡ δημοπρασία ἀναγγέλλεται διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ διὰ προκηρύξεων κολλωμένων εἰς τοὺς τοίχους, καὶ προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα· ὅταν δὲ φθάσῃ αὕτη ὁ κήρυξ ἀνυψοῖ εἰς τὴν θύραν τοῦ γραφείου τοῦ ἐρυθρὰν σημαίαν. Τὰ ἐμπορεύματα ἐκθέτονται, ὁ πωλητὴς τὰ ἐκθειάζει, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πωλούμενος περιγράφει τὰ προτερήματά του· διότι ἡ δουλεία τοσοῦτον ταπεινοῖ τὸ φρόνημα, ὥστε ὁ δούλος καυχᾶται, ὡσάκως ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς του ὑπερβῇ τὴν τῶν ἄλλων δούλων. Οἱ ἀγορασταὶ ἐξετάζουσι μετὰ λεπτομερείας τὸν δούλον ἢ τὴν δούλην, παρατηροῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς ὀδόντας των, ὡς ἂν ἦσαν ἵπποι, καὶ προσφέρουσι τιμὴν. Συνήθως τὰ ἀνδράποδα αὐτὰ πωλοῦνται ἀπὸ 300 μέχρι 18,000 δραχμῶν.

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΔΙΑ ΜΑΣΤΙΓΩΝ.

—οοο—

Πολλὰ εἶδη μονομαχίας γνωρίζομεν· τὸ διὰ ξίφους, τὸ διὰ σπάθης, τὸ διὰ πυροβόλου, τὸ διὰ γρόνων καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ τὸ ἀγνωστον καὶ μάλλον περιέργον τῶν λοιπῶν εἶναι τὸ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Κορδοφάνοις. Οἱ Κορδοφάνοι εἶναι λαὸς Αἰθιοπῶν κατοικούντων εἰς τὴν Ἀφρικὴν λίαν φιλοπόλεμοι· ὑπάγονται δὲ ἀπὸ τοῦ 1820 ἔτους εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Αἰγύπτου.

Ὅσάκις δύο ἄνθρωποι ἔχωσιν τινὰ ἐριδα, ἐκλέγουσι τόπον συνήθως ὑπαίθριον, καὶ ἐρχόμενοι ἐκεῖ παρόντων τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων τῶν ἐριζόντων, ἐτοιμάζονται εἰς μονομαχίαν. Ἀπλούσταται δὲ εἶναι αἱ ἐτοιμασίαι· πρῶτον μὲν φέρουσιν εἰς τὸ μέσον μίαν ἀγγορέπ ἢ κλίνην, ἐκκτέρωθεν τοῦ πλάτους τῆς ὁ-